

Het islamdebat – laveren tussen uitersten

Jan Jaap de Ruiter*

Summary

In this essay the author treats the debate in the Netherlands about Islam, the Arab Spring and the ideology of the populist Party For Freedom. In the treatment of these subjects he goes as well into his vicissitudes as opinion maker.

I Authentiek en ambigu

Wie zich in de arena waagt van het openbare debat dient zich te houden aan een aantal voorschriften. Het belangrijkste voorschrift is dat je oprecht en authentiek bent in je opinies. Wie zich anders voordoet dan hij is, valt snel door de mand en is gezien. Authenticiteit impliceert echter ambiguïteit. Geen enkel mens is namelijk volkomen recht in de leer. Natuurlijk baseer je in je meningsvorming op een aantal basisprincipes, een aantal overtuigingen die je hebt, dat spreekt, maar je ontdekt bij jezelf dat je inborst soms een waaier van overwegingen bevat die elkaar ook wel eens tegenspreken. In mijn beleving moet je daar niet bang voor zijn, maar uitspreken waar je voor staat in alle variatie die je maar kunt herbergen.

Dit authenticiteit-ambiguïteitprincipe wordt verder bezwaard door de presentatie. Iemand die de publieke opinie wil beïnvloeden en het publiek wil overtuigen van zijn of haar visie op bepaalde maatschappelijke kwesties, dient te zorgen voor een klinkende presentatie. Je moet beschikken over de gave van het woord, zowel mondeling als schriftelijk. En dat woord moet overtuigen. Dat betekent dat je over communicatieve talenten moet beschikken en tegelijkertijd in staat moet zijn je verhaal overtuigend te brengen. Dat brengt met zich mee dat je in je presentatie je opinies in een enigszins uitdagende en soms overdreven stijl moet durven neer te zetten. Meningingen die vooral bestaan uit enerzijds-anderzijds slaan niet aan. Tegelijkertijd moet je ervoor waken dat

* Jan Jaap de Ruiter (1959) is als arabist en Universitair Docent verbonden aan Tilburg University. Hij publiceert zowel over de Arabische taal als over de islam en is een actief deelnemer aan het debat in Nederland en daarbuiten over de positie van islam en moslims in de samenleving. Hij is vaste columnist bij de nieuwssite ThePostOnline en bij de Turks-Nederlandse krant *Zaman Vandaag*. Voor meer informatie: www.janjaapderuiter.eu

je vervalt in simpele slogans, sound bytes en ongeloofwaardige redeneringen. Het is dus spitsroeden lopen als je het publieke debat zoekt: authentiek zijn, ambiguïteit durven laten zien, het vooral niet doen als je de gave van het woord mist, je talenten, als je de gave wel hebt, optimaal gebruiken, retorisch durven zijn zonder te vervallen in oppervlakkigheden en gemakkelijk door te prikken redeneringen en ten slotte maar hopen dat je boodschap overkomt.

Ten slotte moet je over een psychologisch en soms fysiek harnas beschikken. Wie zich vandaag de dag in het publieke debat begeeft, krijgt vroeg of laat, en eerder vroeg dan laat, bagger en bedreigingen over zich heen. Je wordt voortdurend weggezet, beledigd en bedreigd. Wie daar niet tegen kan, heeft een groot probleem en de grote fout die een mens kan maken is in datzelfde publieke debat melding te maken van de bedreigingen, er een punt van te maken en verontwaardiging te tonen. Je krijgt slechts beperkte sympathiebetuigingen, de bedreigingen worden alleen maar erger en je opposanten krijgen hun zin: je hebt het niet meer over je *core business*. Zij zouden dan winnen en jij verliezen. Wordt het echt te erg, dan stap je naar de politie en doe je in alle stilte aangifte. Ook anonieme bedreigers zijn namelijk te vinden.

Het is aan anderen om een etiket op mensen zoals ik te plakken: ik durf mijzelf zeker wel *opinion maker* te noemen. Toch kan ik mij wel vinden in de definitie van de publieke intellectueel van Heynders (2015, 1). Zij verwoordt de rol en functie van publieke intellectuelen als volgt: ‘The public intellectual intervenes in the public debate and proclaims from a sideline position a controversial and committed stance. S/he has critical knowledge and ideas, stimulates discussion and offers alternative scenarios in regard to topics of political, social and ethical nature, thus addressing non-specialist audiences of general concern’. Ik vind deze definitie daarom zo aantrekkelijk omdat er de woorden ‘controversial’ en ‘alternative’ in staan evenals het woord ‘committed’. De publieke intellectueel staat aan de zijlijn, bemoeit zich met overtuiging met het debat in de samenleving en is niet bang met alternatieven te komen voor de oplossing van bepaalde maatschappelijke problemen en tegelijkertijd mogelijk anderszins controversieel te zijn. De zijlijnpositie vind ik aantrekkelijk. Ik vaak er immer voor mij politiek te positioneren en het is soms aandoenlijk om te vernemen waar mijn criticasters mij – vaak onterecht – politiek bepalen. Maar het is tegelijkertijd ook echt zo dat ik me politiek eigenlijk nergens thuis voel, precies de positie die ik ambieer.

Overigens is het als *opinion maker* ook om een andere reden spitsroeden lopen. Ik ben ook en vooral wetenschapper. En wetenschappers worden geacht neutraal te zijn, hun studieobjecten zuiver academisch te benaderen en even zuiver verslag te doen (cf. Heynders 2015). Niettemin zijn ook academici

mensen met opinies. En dat is maar goed ook, want juist door die verschillende meningen ontstaat het – academische – debat. Maar boven gaf ik al aan dat een *opinion maker* vooral opinies debiteert. Een academische *opinion maker* doet dat dan op basis van zijn onderzoek en ik ben daarin geen uitzondering. Was het niet de politicoloog Francis Fukuyama (1989) die op basis van zijn politieke analyses na de val van de muur in 1989 beweerde dat het einde van de geschiedenis gekomen was in die zin dat het kapitalistisch systeem en het liberalisme de enige overgebleven ideologieën waren na de val van het communisme? En was het niet de denker Samuel Huntington (1996) die een nieuwe wereldorde beschreef, eveneens op basis van zijn politieke analyses na de val van de muur? Wel, de geschiedenis is nog lang niet voorbij, Fukuyama kreeg dus ongelijk, maar van een strijd zoals die zich tussen diverse culturen in de wereld ontspint, lijkt wel degelijk sprake. Huntington had zeker een punt. Je moet dus op basis van je onderzoek, dat standaard dient te voldoen aan academische criteria, een mening en een visie durven debiteren om het maatschappelijke debat te beïnvloeden en je moet tegelijkertijd niet bang zijn om toe te geven dat je inschattingen – soms – niet bewaarheid worden. De hardnekkige, met name door de pers gevoede premisse dat een mens altijd en immer consequent moet zijn in zijn/haar opinies is volkomen tegennatuurlijk. De mens ontwikkelt zich, de *opinion maker* ook, en kan dus tot nieuwe inzichten komen. Ongeloofwaardig wordt een *opinion maker* pas als hij zich opeens door volstrekt andere criteria laat leiden of ijzerenheinig volhardt in meningen omdat hij immer principieel moet zijn. Beneden kom ik hierop terug.

2 Persoonlijke drijfveren

Mijn persoonlijke drijfveren zijn drieërlei. En het kan haast niet anders dan dat ik in deze iets over mijn privé achtergronden vertel. Vroeger, toen ik nog een jonge blonde krullenbol was, bestond mijn wereldbeeld uit scherpe goed-kwaad tegenstellingen. Iets was ofwel goed of iets was ofwel fout of kwaad. Ik was een Godzoeker, ik kon niet anders dan de dingen zien in termen van goed en kwaad. Dat ging erg ver in de discussies aan de keukentafel. Mijn moeder was het echter die mij immer een spiegel voorhield en die mij vertelde dat aan elke medaille twee kanten zaten. De waarheid is immer dubbel of ambigu, in elk geval nooit zo zwart-wit als ik hem in mijn jeugdige overmoed beschouwde. Tot vervelens toe liet zij mij zien dat het leven niet zo simpel was als ik hoopte of verwachtte dat het zou zijn. Mijn vader gaf mij te verstaan dat

ik mijn hersens moest gebruiken. Mijn hersens zijn, dat vond en vind ik zelf ook, mijn enige talent. Toen ik indertijd boven in de zaal stond waar God de lichamen uitdeelde, stond ik achteraan. Ik moest het doen met het kneusje dat ik geworden ben; ik ken menig ziekenhuis, operatiekamer en ziekenhuisbed beter dan menige lezer van dit essay. Gelukkig maakte ik een betere keuze toen ik in de zaal stond waar de hersens werden uitgedeeld. Daar stond ik vooraan en daar kreeg ik een puik stel mee. Mijn vader zag dat goed en hij stimuleerde mij mijn hersens optimaal te gebruiken. Het was ook mijn vader van wie ik mijn, als ik dat zo mag zeggen, rustige en, mag ik ook dit zeggen, vriendelijke inborst heb meegekregen. In het publieke debat word ik zelden kwaad. Ik blijf vriendelijk. Ik scheld niemand uit (ik plaag wel, dat dan weer wel). Ik houd mijn doel als *opinion maker* voor ogen. Maar wat is dan mijn doel? Toen ik columnist werd bij de nieuwswebsite ThePostOnline werd mij gevraagd een kort bio'tje te schrijven:

'Jan Jaap de Rooter (1959), is geboren op een eiland (Dordrecht) maar is nu wereldburger en neemt elke vorm van extremisme, van PVV tot islam, op de korrel in columns, blogs en desgevraagd in de media. Is in het dagelijks leven arabist aan Tilburg University en heeft maar een grote echte liefde: de Arabische taal.'¹

Het moge duidelijk zijn dat de goede lezer mijn moeder tussen de regels door ziet verschijnen: elke vorm van extremisme op de korrel nemen, of dat nu de retoriek van de Partij Voor de Vrijheid (PVV) is of elementen binnen de islam. Ik laveer, de titel van dit artikel zegt het al, tussen uitersten. Volgens mij ligt het antwoord op vrijwel elk maatschappelijk probleem op de tafel van het compromis. De democratie met haar systeem van oeverloos praten en overleggen, met haar ingebouwde vrijheid van meningsuiting is volgens mij de beste garantie voor maatschappelijk welzijn en welvaart. Ik ben meer van de grijstinten, dan van het scherpe zwart-wit (geworden).

3 De maatschappelijke actualiteit

In de eerste jaren van het nieuwe millennium werd ik door de media al regelmatig gevraagd mijn licht te laten schijnen over zowel de ontwikkelingen in de Arabische wereld als de ontwikkelingen met betrekking tot 'allochtonen' en islam in Nederland en in bredere zin in Europa. In mijn perceptie zijn het echter de Arabische Lente enerzijds en de opkomst van de Partij Voor de Vrijheid anderzijds geweest die mijn carrière als criticaster hebben versneld.

Toen ik in januari 2011 gebeld werd door een Vlaams radiostation over de gebeurtenissen in Tunesië, die al snel zouden leiden tot de val van dictator Benali, interpreteerde ik deze als ‘business as usual’. Het volk komt in opstand, dat doen de volkeren in Noord-Afrika regelmatig, de regering reageert door er de mitrailleur op te zetten, de doden worden begraven, de voedselsubsidies gaan toch omlaag en iedereen gaat over tot de orde van de dag. Twee dagen later vertrok president Benali naar Saoedi-Arabië en was de Tunesische revolutie een feit. Dat was een slechte start! Maar al gauw beseftte ik dat de gebeurtenissen in de Arabische wereld niet meer de gebaande wegen zouden nemen, maar geheel nieuwe richtingen zouden kiezen. Het was het begin van veel commentaar en reflectie op de gebeurtenissen in de Arabische wereld waar, wat mij betreft, uiteindelijk het thema democratie en islam centraal zou komen te staan. Naast de commentaren op de dagelijkse gebeurtenissen, was het dat thema dat mij tot op de dag van vandaag het meeste bezighield en bezighoudt: leidt de Arabische Lente tot democratie? Kunnen islam en democratie sowieso samengaan? Is die vraag ook de reden van de opkomst van met name populistische partijen en waarom verzetten ze zich zo heftig tegen islam en moslims?

In dit essay wil ik ingaan op twee specifieke onderwerpen die me bezighouden. Bij de behandeling van beide onderwerpen weef ik mijn rol en functioneren als *opinion maker* erin door. In de eerste plaats is daar het kritisch volgen van het populisme, met name zoals dat verwoord wordt door de Partij Voor de Vrijheid en in de tweede plaats is daar het kritisch volgen van ‘de islam’ in Nederland. In het eerste geval is het mijn streven om de ideologie van de PVV te deconstrueren en te achterhalen waar zij nu echt voor staat. Het tweede geval is complexer, er is niet zoiets als ‘de islam’; de islam, of liever, moslims zijn buitengewoon divers, of, zo je wilt, verdeeld. Divers of verdeeld of niet, het is wat mij betreft van groot belang dat moslims in Nederland een maatschappelijke positie als moslims verwerven die zowel hen als de ontvangende samenleving recht doet. Het moge duidelijk zijn dat het kritisch volgen van ‘de islam’ buitengewoon veel complexer is dan het deconstrueren van de ideologie van de PVV, die wat mij betreft op geen enkele wijze ‘divers’ is en slechts voor één – negatieve – uitleg vatbaar is.

4 De Partij Voor de Vrijheid

Mij wordt wel eens gevraagd wat ik als arabist te maken heb met de populistische Partij Voor de Vrijheid. Mijn antwoord is dan even stevig als helder: ik

heb het contact met haar niet gezocht, zij deed dat met mij. De islam was en is een speerpunt voor de PVV en omdat de islam ook een speerpunt voor mij is, kwam de PVV op mijn pad. Het is PVV-leider Geert Wilders die indertijd – en tot op de dag van vandaag – over de islam en moslims begon en dat triggerde mijn belangstelling. Toen dan partijideoloog van de PVV, Martin Bosma, zijn boek *De schijn-élite van de valsemunters* in 2010 publiceerde waarin zijn visie op allerlei maatschappelijke onderwerpen aan de orde kwam, greep ik mijn kans. Immers, er was tot die tijd nog niet veel schriftelijks en gestructureerds uit de PVV-burelen voortgekomen en nu lag er een echt boek. Ik publiceerde als reactie op Bosma's overwegingen een tiendelige serie op de website van Nieuwwij², en de tien delen vormden later de basis voor mijn boek *De ideologie van de PVV. Het kwade goed en het goede kwaad*, dat in maart 2012 uitkwam. Ik heb de presentatie van dat boek als bijzonder spannend ervaren. Maar dan onaangenaam spannend. Het was de tijd dat Wilders nog een echte machtspositie bekleedde als gedoger van het kabinet Rutte I. Je publiekelijk kritisch uitspreken over Wilders was in die tijd niet zonder risico's. Maar ik vond dat ik het aan mijn stand, het bestrijden van extremisme, verplicht was een antwoord te formuleren op het zwart-wit beeld dat Bosma presenteerde in zijn boek. Bosma baseerde zijn boek op de volgende Bijbeltekst van Jesaja (5:20):

‘Wee hen die het kwade goed noemen en het goede kwaad, die van duister licht maken en van het licht duisternis, van bitter zoet en van zoet bitter.’

en op grond daarvan zijn volgens hem ‘de islam’, ‘links’ en ‘de elite’ kwaad en het christendom, de joden, Israel en het gewone volk goed. Een extreem simplistische visie en zou je deze omzetten in beleid dan is dat een recept voor groot maatschappelijk onheil.³ De visie van Bosma op moslims, zo bleek uit mijn analyse, is maatschappelijk buitengewoon bedreigend. Punt is dat moslims, juist omdat ze moslim zijn, per definitie een potentieel gevaar zouden vormen voor de samenleving. Het gaat hier dus om een inherente, bijna genetisch te noemen kwalificatie, waar je als moslim nauwelijks af zou kunnen komen, zou je dat willen. De manier van redeneren van Bosma had verdacht veel weg van de wijze waarop het antisemitisme functioneert: een jood is per definitie niet te vertrouwen, al zou een individuele jood nog zo graag ‘niet-jood’ willen zijn (Schama 2014). Een dergelijke visie verlamt de personen om wie het gaat, de moslims, en ontnemt hen de mogelijkheid daadwerkelijk te integreren in de samenleving.

In de turbulente tijd van de gedoogconstructie van de PVV van het eerste kabinet Rutte overkwam mij een bizarre kwestie. Het ging om de beoordeling

die ik samen met tweede begeleider, Jan Blommaert, aan het einde van 2011 gaf aan de bachelor thesis van de Tilburgse student Liberal Arts and Sciences, Henk Bovekerk, die wilde aantonen dat de PVV in beginsel fascistisch is (2011). Op basis van de interpretatie van Robert Paxton (2005) van wat fascisme was, kwam Bovekerk tot zijn positieve bevinding. Blommaert en ik vonden de thesis briljant geschreven en de argumentatie eveneens en kwamen samen tot een beoordeling: we gaven Bovekerk een 10. De zaak werd een nationale rel, haalde alle kranten en alle televisieprogramma's hingen aan de lijn. Op het verwijt dat wij een 10 gaven aan een thesis die aantoont dat de PVV fascistisch is, hadden wij slechts een repliek: het is onze discretionaire bevoegdheid om dit cijfer te geven en daarvoor hoeven wij aan niemand buiten onszelf en onze faculteit verantwoording af te leggen. Bovendien, betoogde ik, een 10 is geen beoordeling van perfectie want alleen God is perfect. Maar de zaak van de 10 heeft mijn betrokkenheid bij de PVV wel enorm op de kaart gezet.

Het waren spannende tijden en een voorbeeld van maatschappelijke beïnvloeding is de opwachting die ik maakte in de talkshow van *Pauw & Witteman* op 17 april 2012.⁴ De redactie van het programma nodigde mij uit voor commentaar op het proces tegen de Noorse massamoordenaar Breivik. De redactie had echter ook toenmalig PVV-kamerlid Richard de Mos uitgenodigd, over het onderwerp van de Hedwigepolder. Dat kon natuurlijk geen toeval zijn. Hoe dan ook, ik deed mijn verhaal in de uitzending, ging het debat met De Mos aan, en een aantal maanden later moest het PVV-Kamerlid van weleer het veld ruimen op de kandidatenlijst van de PVV voor de verkiezingen van september 2012 voor 'jonger bloed' (De Mos was toen ergens in de dertig). In een analyse in *NRC* van de zomer van dat jaar stond dat De Mos onder andere moest vertrekken omdat hij in het openbaar in debat was gegaan met mij.⁵

Toen later Geert Wilders ook een duit in het zakje deed met het verschijnen van zijn Engelstalige boek *Marked for Death. Islam's War Against the West and Me* (2012) kon ik wederom niet achterblijven. Ik reageerde erop middels een Engelstalig essay, *The Speck in Your Brother's Eye. Islam's Alleged War Against the West* (2012b) dat nog steeds de basis is van veel van mijn geschreven stukken over de PVV. Het essay staat, samen met mijn eerdere boek *De ideologie van de PVV* op Academia, de website waar wetenschappers publicaties posten die gedownload kunnen worden.⁶ In zijn boek maakte Wilders, nog meer dan Bosma voor hem deed, duidelijk dat de islam van de aardbodem zou moeten verdwijnen. Hij zegt niet met zoveel woorden dat daarmee de moslims moeten verdwijnen maar hij geeft hen wel het dringende advies zich van de islam los te maken.

Al in een heel vroeg stadium heb ik gewezen op het bizarre onderscheid dat de PVV maakte in zijn schriftelijke en ook mondelinge uitingen tussen ‘islam’ enerzijds en ‘moslims’ anderzijds. De stelling was: ‘we hebben alles tegen islam maar niets tegen moslims’. In mijn teksten maakte ik gehakt van die stelling. Immers, een moskeeloos Nederland of een islamloos Nederland is toch gewoon een Nederland zonder moslims? De door Wilders gedane oproep tot ‘minder Marokkanen’ tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2014 tonen mijn gelijk aan. Die waren gericht tegen *mensen*, en niet tegen een religie of ideologie. Het gaat hem wel degelijk om een Nederland zonder moslimmensen. En als ik hem dat dan hoor zeggen, zeer tot mijn verdriet, dan stel ik voor mezelf vast dat het vroegtijdig analyseren van zijn boodschap heel nuttig is geweest.

5 Islam

Het verhaal van Wilders is dat moslims niet thuis horen en passen in de westerse cultuur en een van de thema’s daarin is het verhaal van de democratie. Islam en democratie zouden elkaar uitsluitende grootheden zijn en daarom zouden moslims nooit democraten kunnen worden. En hier zien we dus een link met de Arabische Lente, want ook daar ging het om democratie. De volkeren verjoegen hun dictators en eisten vrijheid, vooral vrijheid. Ze wilden een einde aan de willekeur en corruptie. En de spanning zat hem natuurlijk daarin of ze in staat waren en nog steeds zijn democratie te vestigen. In Libië is het tobben, ik ga op die situatie niet nader in vanwege plaatsgebrek, en in Egypte begon het zo veelbelovend met de meest democratische verkiezingen ooit toen Moslimbroeder Mohammed Morsi in juni 2012 gekozen werd met 51,7% van de stemmen (evenveel als François Hollande bij de eveneens in 2012 gehouden Franse presidentsverkiezingen kreeg), maar een jaar later bleek het volk ontevreden, het ging de straat op, het leger greep in en nu zijn we misschien wel verder van het democratische huis dan ooit. In Tunesië mogen we echter van een succes spreken. Daar is uiteindelijk een grondwet aangenomen die zijn democratische gelijke in de Arabische wereld niet kent. Mijn insteek in het vaak ronduit cynische debat over de Arabische Lente is dat ik altijd ben blijven geloven in met name de jongere generatie die vrijheid eiste en nog steeds eist. Ik heb opiniestukken geschreven waarin ik de stelling onderschreef dat islam en democratie inderdaad niet samen gaan, maar moslims en democratie wel.⁷ Moslims kunnen namelijk uitstekende democraten worden. Tunesië is er een lichtend voorbeeld van en let op mijn woorden, in de

jongere generatie van nu verschuilen zich de machthebbers van morgen in de Arabische wereld en zij zullen proberen alsnog die democratie vorm te geven. Verzinken in cynisme, wat veel westerse waarnemers hebben gedaan en nog steeds doen, is gemakkelijk en als je dat doet dan verlies je aan geloofwaardigheid. De waarheid ligt immers altijd in het midden en politieke oplossingen waar ieder aan mee doet, ik meldde het boven al, worden altijd gemaakt aan de tafel van het compromis. En zo zien we dus een samengaan van het debat over het populisme van de PVV en de ontwikkelingen in de Arabische wereld.

Een andere ontwikkeling die ik wil signaleren is die binnen de orthodoxe moslimgemeenschappen in Nederland, met name de salafisten. De salafisten hebben een absolutistisch wereldbeeld en hun visie op de positie van de vrouw, homoseksualiteit en democratie staan haaks op *mainstream* Nederlandse opinies. Dat is op zich niet erg, dat kan in een democratie, maar dat nodigt mij uit tot kritiek en het uitlokken van debat. Immers, de extreme islam is ook koren op de molen van de even extreme populistten. Inzet van het debat is wat mij betreft het neutraliseren van het ‘gevaar’ van de fundamentalistische islam en het er zorg voor dragen dat zij haar plaats in de samenleving vindt en geen aanleiding – meer – is tot verdere polarisatie. Dat riekt erg naar maakbaarheid, een laakbare term uit de jaren ’60 en ’70, alsof ik de illusie heb deze groep te kunnen beïnvloeden, maar dat weerhoudt mij er niet van haar uit te dagen. En dus prikkel ik ook deze groep met columns en spreek ik wensen uit als dat ik zo graag een vrouw- en homovriendelijke islam zou willen zien die bovendien zeer democratisch gezind is. Toch wringt hier iets en ik kan dat het beste uitleggen naar aanleiding van een opiniestuk van mijn hand dat in juni 2015 in een korte versie, in dagblad *Trouw* en in een langere versie, op de website van Nieuwuij, verscheen.⁸⁹ Daarin betoog ik dat ‘het Westen’ alle mogelijkheden biedt voor de ontwikkeling van alle vormen van islam: van zeer liberaal tot zeer orthodox. Ik beschreef in het artikel een maatschappelijke werkelijkheid. Het Westen biedt een geloofsbelevingsvrijheid waar geen enkel islamitisch land waar grote groepen moslims wonen, aan kan tippen. Ik riep moslims in dat artikel op om hun eeuwige preoccupatie met het Westen, de moderniteit en met name hun visie op joden en christenen, te heroverwegen of liever gezegd, de angel uit deze kwesties te halen, en zich te richten op de intrinsieke waarden van de islam. Wat maakt islam voor hen zo belangrijk? Ik riep moslims in het artikel op die waarden en die identiteiten in het Westen nader vorm te geven zonder de eeuwige – vaak verongelijkte – vergelijking te maken met datzelfde Westen. Ik leek in voornoemd stuk mezelf echter enigszins tegen te spreken. Immers, ik debiteerde eerder in dit essay dat ik met name salafisten stimuleerde om eens tot wat homo-, -vrouw, en

democratie-vriendelijkere standpunten te komen. Maar in het opiniestuk betoogde ik dat er geen noodzaak is een Westerse islam te ontwikkelen, of zo je wilt een Europese islam, omdat die er al is, in al haar diversiteit. Enerzijds accepteer ik dus al de soorten islam die er zijn, maar anderzijds probeer ik de ideologische scherpslijpers wel op andere gedachten te brengen. Toch ervaar ik dat niet als problematisch. Het past precies in mijn boven genoemde *mission statement*. Ik betreed het publieke debat als criticaster van de PVV, als een enthousiast pleitbezorger van de verworvenheden van de Arabische Lente of de verworvenheden die nog komen, maar mijn principe volgend naar mijn hart te spreken, leidt er ook toe dat ik mij stevig uitspreek tegen de orthodoxe islam die standpunten verdedigt die mij de haren te berge doen rijzen.

6 Conclusie: de vloek of zegen van het establishment

Toen in april 2012 de PVV de samenwerking met het eerste kabinet Rutte verbrak, merkte ik in de sociale media ook een verstilling. De spanningen waren niet meer zo groot. Bovendien had ik mijn entree als criticaster van de PVV gemaakt en op een gegeven moment weet men het wel: daar heb je De Ruiter weer met zijn kritiek op de partij en op Wilders. Je raakt geïnstitutionaliseerd en dat is enerzijds prettig en anderzijds minder prettig. De prettige reden is dat je je weer wat veiliger voelt, men kent jou, jij kent je tegenstanders. Er is een soort van balans. En dat is tegelijkertijd de minder prettige reden. Juist omdat je bekend staat, hebben je woorden wat minder impact. Je speelt een soort van rol. Het nieuwtje is eraf. En je moet je best doen de aandacht te trekken en te houden. Maar dat laatste vind ik uiteindelijk toch niet zo'n groot punt van zorg. Bekendheid over je standpunten is linksom of rechtsom toch een *asset*, en zo kun je, als je je positie stabiliseert, de massa proberen te bereiken en daadwerkelijk de opinies van 'de gewone mensen' pogen te beïnvloeden. Het is niet zozeer trachten je ideologische tegenstanders te overtuigen, dat lukt toch niet, maar wel de massa en als je dan een naam hebt, kun je je bereik vergroten. Hoeveel mensen luisteren er op *prime time* niet naar BNR nieuwsradio? Hoeveel kijken er niet naar de actualiteitenrubriek EenVandaag? Hoeveel mensen lezen opiniestukken in *de Volkskrant* en *Trouw* of mijn blogs op Nieuwswij, Zaman Vandaag en ThePostOnline? In 2013 behoorde een opiniestuk van mijn hand in *de Volkskrant* tot de top tien meest gelezen opiniestukken (plaats 8).¹⁰ Het leven van een *opinion maker* gaat niet over rozen. En zou dat wel het geval zijn dan is hij geen goede *opinion maker*. Ik heb erg veel plezier in dit werk en met voldoening stel ik vast dat

ik podia heb waarop ik mijn mening kan ventileren en zo pogen het debat te beïnvloeden in de richting van de tafel van het compromis, zoals mijn moeder mij dat leerde en op de manier die mijn vader mij voordeed.

Noten

- 1 <http://tpo.nl/author/jan-jaap-de-ruiter/>
- 2 <http://www.nieuwuij.nl/nieuws/de-ideologie-van-de-pvv-deel-10-epiloog/>
- 3 Het is jammer dat Bosma niet doorgelezen heeft, want Jesaja 5:21 vermaant ons om juist niet alles met stellige overtuiging te debiteren maar immer te relativieren:

*‘Wee hun die wijs zijn in hun eigen ogen,
en verstandig naar hun eigen mening.’*

- 4 <https://www.youtube.com/watch?v=wBaWbeJ-6OE>
- 5 <http://www.nrc.nl/nieuws/2012/07/03/lees-hier-het-pvv-dossier-uit-nrc-de-gemaskeerde-vergissingen-van-wilders/>
- 6 <https://tilburguniversity.academia.edu/JanJaapdeRuiter>
- 7 <http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/3471038/2013/07/05/Huiveren-van-moslims-aan-de-macht.dhtml>
- 8 <http://www.trouw.nl/tr/nl/5091/Religie/article/detail/4050656/2015/06/03/De-toekomst-van-de-islam-ligt-in-het-Westen.dhtml>
- 9 <http://www.nieuwuij.nl/verdieping/ruiter-toekomst-islam-in-westen/>
- 10 <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/3184/opinie/article/detail/3548818/2013/11/21/De-anti-zwartepietlobby-is-definitief-door-het-ijs-gezakt.dhtml>

Literatuur

- Bosma, M. (2010),
De schijn-élite van de valsemunters. Drees, extreem rechts, de sixties, nuttige idioten, Groep Wilders en ik, Amsterdam: Bert Bakker.
- Bovekerk, H. (2011),
Protypical Fascism in Contemporary Dutch Politics, BA thesis Liberal Arts and Sciences, Tilburg: Tilburg University.
- Fukuyama, F. (1989),
The End of History?, in: *The National Interest*.

- Heynders, O. (2015),
Writers as Public Intellectuals. Literature, Celebrity, Democracy. Palgrave-Macmillan.
- Huntington, S. (1996),
The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order, Simon & Schuster.
- Ruiter, J.J. de (2012a),
De ideologie van de PVV. Het kwade goed en het goede kwaad, Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Ruiter, J.J. de (2012b),
The speck in your brother's eye. Islam's perceived war against the West, Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Paxton, R. (2005),
The anatomy of fascism, New York: Random House.
- Schama, S. (2014),
De geschiedenis van de Joden. Deel 1: De woorden vinden 1000 v. C. – 1492. Amsterdam: Atlas Contact.
- Wilders, G. (2012),
Marked for Death. Islam's War Against the West and Me, Washington: Regnery Publishing.